

קריאת בתולים

הלם הפגישה

חנוך ברטוב / פצעי בגרות / מועדון קוראי מעריב / 1988 / 250 ע'

את "פצעי בגרות" קראתי לראשונה כשהופיעה המהדורה הראשונה של הרומן, ב-1965. אני זוכר את ההתפעמות, ששטפה כמו יין טוב בעורקים. וכאשר שבתי לקרוא בו עכשיו, לאחר כמחצית היובל, נוכחתי לדעת, כי לא טעיתי במשפטי. גם עתה אני סבור ש"פצעי בגרות" נמנה עם היצירות המוצלחות ביותר שהוציאו ברטוב מתחת לעטו או למכונת-כתיבתו - הרי אז עדיין היה מעבד-התמלילים בחזקת ועלם גמור אצל סופרי ארצנו.

אלישע קרוק, הצעיר הארצישראלי שהתגייס לבריגאדה היהודית, מגלה בזירה האירופית לא רק את פניה האמיתיות של המלחמה, כי אם גם - ובעיקר - את הטרגדיה היהודית. הוא נתקל בה כצפר, מוצר של חברה אנושית מסויימת בתכ-לית, וכיוצא בכך שונה בהיבטים מסויימים מאוד מצור מחצבתה היהודי. הלם הפגישה יקבע את דמותו הרוחנית, את מערכי נפשו ואת התפתחותו לעתיד. הצלקת לא תגליד לעולם.

אפשר לראות ב"פצעי בגרות" עיבוד ספרותי של פרק אוטוביוגרפאי. כמו אלי-שע קרוק, גם חנוך ברטוב הוא בן מושבה, וגם הוא לבש את מדי הצבא הבריטי על סף בגרותו והשתתף במסע-הקרבות של הבריגאדה באירופה. וכמו גיבורו, חווה אף הוא על בשרו את פליאת-הזוועה של הפגישה עם שואת היהודים.

דבר אחד ודאי: כל המרקחה המוסרית, שלתוכה נקלעה החברה הישראלית במשך שנות המדינה, כל הנפתולים הפסיכו-היסטוריים, השאלות תובעות-הפתרון והפתרונות מבקשי-השאלה, כולם קיימים ב"פצעי בגרות", כאילו בא הספר לעו-לם בעצם הימים האלה. המאבק על הזהות - האישית והקיבוצית - המתחולל בסיפורו של קרוק-ברטוב, לא הגיע לסיומו. נהפוך הוא. הוא רק החריף, והקושיות הקיומיות הכרוכות בו מוסיפות להתדפק על לוח לבנו והתירוץ מהן והלאה. עדיין קרועים ושסועים אנו, מסגרות הווייתנו עודן רופסות, ולכלל בגרות לא הגענו.

חנוך ברטוב כתב רומן יפה, ישר, רגיש ומרשים באיפוקו. הוא עמד במבחן הזמן, שאין אכזרי והוגן ממנו. וזה - אף כי לא רק זה - שבחו הבלתי-מסופק.

משה דור